

HRVOJE JUGOVIĆ
Beč, Austrija
hrvoje.jugovic@gmx.at

Primljeno: 28. 05. 2015.
Prijhvaćeno: 27. 11. 2015.

SJEĆANJA NA PROFESORA JURICU MURAJA. GLAZBENOG ZNALCA I ENTUZIJASTA

Poštovane dame i gospodo, dragi Silvija i Zvonko Kren!

Jako mi je drago da mogu govoriti o nekim sjećanjima na mog dragog profesora Muraja.

PRVI SUSRET

Za mene je, 1980. kao 15-godišnjaka, bilo veliko iznenađenje, kad sam nakon koncerta glazbene škole Vatroslav Lisinski u HGZ-u u Zagrebu ugledao profesora Muraja. Čestitao mi je, i na svoj neponovljiv način upitao: "Jel' znaš tko sam ja?" Naravno da sam znao! Tako me zapravo osvojio s jednim vrlo neposrednim i jednostavnim načinom. Moj studij kod Muraja na zagrebačkoj Muzičkoj Akademiji se protegao od 1981. do 1986. godine.

KONCERTI

Sjećam se nekih Murajevih koncerta početkom 1980-ih u Zagrebu, koji ga ocrtavaju kao svestranog i lucidnog glazbenika, s temeljitim pristupom glazbi, smišljeno oblikovanih programa i težnjom za stilskom autentičnošću. To se primjetilo na tri potpuno različita koncerta:

Na jednom recitalu u HGZ u Zagrebu 1981. godine, posvećenom isključivo sonatama Domenica Scarlattija, već je sam izbor sonata pokazao Murajev način rada. Scarlati je bio često prisutna tema za vrijeme moga studija u Zagrebu. Jedanput, na moj upit da mi predloži nekoliko sonata za jedan koncert, prof. Murai je održao jedno pravo malo predavanje, koje je uključilo mnoge primjere na glazoviru, njegovo viđenje Scarlatijevog stila, komparaciju nekih sonata (na primjer K. 24 i K. 39), te mnoge bizarnosti koje se kod Scarlattija susreću. Scarlatijeve sona-

te su bile i na programu prve Murajeve gramofonske ploče 1961. godine.

S violinistom Tonkom Ninićem, na koncertu baroknih skladatelja (Bach, Händel, Corelli, Verachini) u Zagrebu 1982., je Murai svirao na čembalu. Taj koncert doživio sam doslovno iz blizine, jer sam mu okretao note na probi i koncertu. Murajev pokušaj što veće stilske blizine baroku, sviranjem na čembalu, je hvale vrijedan. Murai je 1976. godine bio organizator i čembalist prvog izvođenja "Muzičke žrtve" Johana Sebastiana Bacha na Varaždinskim baroknim večerima, gdje je sa kolegama izveo cjelokupni Bachov ciklus.

A nezaboravan je bio i Murajev recital sa Lisztovim djelima u zagrebačkom HGZ-u 1983. godine. Na programu su bila virtuozna Lisztova djela: Fantazija i fuga na temu B.A.C.H., Varijacije na Bachovu temu "Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen", Španjolska rapsodija i Dante Sonata. Murai je time pokazao svoju veliku svestranost: od baroka na čembalu i modernom glasoviru do virtuosnog Liszta.

MURAI KAO PROFESOR

Murai je predavao na Akademiji, Gundulićevoj 6, u sobi broj 21, gdje su u jednom ormaru bile pohranjene i note legendarnog prof. Svetislava Stančića, tzv. "Stančićeva biblioteka". Mnogo puta doživio sam Murajevu strast za tom bibliotekom, kojom se često koristio. On bi otvorio biblioteku (znao je uglavnom napamet gdje se koje note nalaze) te posezao za notama ne samo skladatelja i skladbi na programu tog sata nego i drugih autora, zvukom i riječju gradeći sliku muzikološko-povijesnih odrednica određenog djela. Vidio sam da je Murai, nesvakidašnji čovjek, pijanist i umjetnik, očigledno erudit, s velikom pozadinom svoga znanja.

U okviru studija, u kojem sam dobio uvid u standardna dijela repertoara ali i u manje poznata dijela, koja se rijetko susreću na koncertnim programima, poseban dojam i uspomenu ostavio je na mene rad sa Murajem na Bartoku i Lisztu. Prva Bartokova skladba koju smo radili su bile "Improvizacije na mađarske seljačke napjeve" opus 20. U notnom izdanju je u predgovoru tiskano 8 originalnih melodija sa mađarskim tekstovima, koje mi je profesor Murai preveo sa mađarskog. Ponegdje su nedostajale neke riječi, pa i cijeli tekst, a na moj upit se ispostavilo, da se tu radilo o vrlo prostim tekstovima (u mađarskom narodnom melosu učestalo) pa ih je izdavač izostavio. Za vrijeme studija tog djela sam neke melodije prepoznao kao dio našeg domaćeg glazbenog folkloru i pitao za razlog. Profesor se samo smješкао, ali bez odgovora. Kasnije sam u zbirci "Međimurskih pučkih popijevaka" Vinka Žganca (iz biblioteke Muzičke Akademije) prepoznao nekoliko sličnih melodija iz Bartokovog op. 20. Sada, na moje pitanje o razlozima zašto iste melodije imaju hrvatske i mađarske tekstove, Murai je ostao dosljedan i opet se samo smješкао. To je bio jedan dobar primjer, kako Murai nije uvijek

pružao gotova rješenja, nego je poticao individualnu inicijativu. Kasnije me pozvao na snimanje jedne TV - emisije o međimurskom folkloru, koje odvijalo u jednom međimurskom selu i trajalo cijeli dan. Taj dan, proveden sa profesorom Murajem, putovanje autobusom, boravak u selu, ručak u Varaždinu, je bio jedinstven doživljaj. Tu sam profesora prvi puta doživio i privatno. Govorio je o svojoj obitelji, svetom Jurju na Brijegu, o Varaždinu, siru i vrhnju... Nakon projekta s Bartokom, Murai mi je pomogao oko stipendije za Bartok-seminar u mađarskom Szombathelyu i savjetovao da tamo kupim sve note od Bartoka i Liszta do kojih mogu doći! Tako je znači rasla Murajeva biblioteka, a ujedno bio početak moje...

Murajev pristup višeznačnom i slojevitom svijetu Franza Liszta je bio vrlo opsežan: poticao me na proučavanje književnih djela, Goetheov i Lenauov Faust kao središnja djela za razumijevanje Lisztove glazbe, Lisztovih simfonijskih poema, naročito "Faust simfonije", Paganinijevih violinskih Capriccia, Transcendentalnih etida Franza Liszta i Sergeja Ljapunova, pa sve do Paula Dukasa i njegovog "Zauberlehrlinga" i klavirske sonate. To su bili brojni putokazi i smjernice za razumijevanje Franza Liszta.

MURAJEVA PRIVATNA BIBLIOTEKA

Profesorov odnos prema knjigama i notama sam uočio ne samo pri njegovoj učestaloj upotrebi "Stančićeve biblioteke" na Akademiji, nego pogotovo u njegovoj opsežnoj privatnoj biblioteci. Murajeva biblioteka je oduvijek privlačila moju pažnju i otkrila svoga vlasnika kao vrsnog bibliotekara. On je izradio kataloge za knjige, note, gramofonske ploče i muzičke kazete. Note su osim datuma, mjesta nabavke te potpisa često imale metronomske naznake tempa različitih interpretata. Biblioteka je istovremeno bila i glazbena slušaonica. Sjećam se jedne glazbene večer provedene u toj biblioteci - slušaonici, provedene sa supružnicima Murai, koja je bila posvećena klavirskom ciklusu "Goyescas" katalonskog skladatelja Enrique Granadosa. Slušali smo cjelokupni ciklus, zatim još neke kompozicije istog kompozitora, te se razgovor uz glazbu proširio i na opere, a glazbeni zanos supružnika Murai koji je sve više rastao, kulminirao je slušanjem Straussove operete "Šišmiš". U domu Murai je glazba bila svaki dan prisutna, praktično 24 sata na dan.

Nekoliko godina nakon Murajeve smrti, poklonila mi je gospođa Murai jednu knjigu iz njegove biblioteke, jedno rijetko izdanje iz 1798 godine: "Anleitung zum Gesange, und dem Klaviere, oder die Orgel zu spielen; nebst den ersten Gründen zur Komposition;...für Tonlehrer, Schulleute, und Musikliebhaber in dem Königreiche Ungarn", autora Franz Paul Riglera, Budim. Franz Rigler (1747 - 1796) je bio klavirski virtuoz, jedan od vodećih pijanista svoga doba i osnivač glazbenog odjela na Glavnoj nacionalnoj školi u Bratislavi (Požun) 1779 (tada

glavni grad Kraljevine Mađarske). Ta knjiga je bila jedan od najboljih glazbenih udžbenika svoga vremena, namjenjena profesionalnim glazbenicima, amaterima te učiteljima glazbe. Prisustvo takve knjige u dobro opskrbljenoj Murajevoj biblioteci, ističe znanje i istraživački duh njenog vlasnika. S obzirom da u knjizi nema Murajevih ili drugih bilježaka, tko zna u kojem europskom antikvarijatu ili arhivu ju je pronašao.

ZNATIŽELJA I SAMOKRITIČNOST

Nakon studija u Zagrebu, profesoru Muraju sam ponekad otišao svirati novi program. Jednom prilikom su to bile "4 Tokkate" op. 15/4, Hannsa Jelineka (1901 - 1969) - dodekafonska glazba, skladana po principu Arnolda Schönberga. Murai se jako zainteresirao za to djelo i kasnije ga je detaljno proučavao. Drugom prilikom sam mu spomenuo da imam kopiju jedne nove, tek skladane, i još neobjavljene kompozicije za glasovir. Profesor nije dozvolio da mu otkrijem ime skladatelja, nego je, samo pogledom na note, odmah prepoznao stil Gyorgya Ligetija (prvih 6 etida).

Samokritičnost profesora Muraja se ogledala i u njegovoj osobnoj refleksiji. Nakon jednog TV-snimanja se Murai otvorio i priznao da njegove vlastite video snimke najčešće nisu ispunile vlastita očekivanja.

Mogu zaključiti, da je profesor Murai kao umjetnik i istraživač slijedio svoje visoke kriterije, zasnovane na njegovom širokom znanju koje je sakupljao cijelog života, a kao osobu, odlikovala ga je njegova srdačnost i jednostavnost.